

Άρειος Πάγος: 550/1997, Τμήμα Β'
Πηγή: Ε.Ε.Δ 57/98, σελ. 751

ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΑΤΥΧΗΜΑ ΛΟΓΩ ΠΡΟΫΠΙΑΡΧΟΥΣΗΣ ΑΣΘΕΝΕΙΑΣ

Ως εργατικό ατύχημα θεωρείται και η ασθένεια του εργαζομένου, η οποία επήλθε κατά την εκτέλεση της εργασίας του ή εξ αφορμής αυτής και είχε ως συνέπεια την ανικανότητά του προς εργασία, εφ' όσον προκλήθηκε από γεγονός αιφνίδιο και απρόβλεπτο και είναι άσχετη με την ιδιοσυστασία του οργανισμού του παθόντος και τη βαθμιαία εξασθένηση και φθορά του, λόγω της φύσεως και του είδους της εργασίας, καθώς και των συνδεομένων με αυτήν δυσμενών όρων. - Εάν όμως η ασθένεια προϋπήρχε στον εργαζόμενο χωρίς να έχει εκδηλωθεί, τότε η εκδήλωση ή η επιδείνωσή της κατά την εκτέλεση της εργασίας δεν μπορεί να θεωρηθεί ως εργατικό ατύχημα, στο μέτρο που η εργασία παρέχεται σύμφωνα με τη σύμβαση, υπό κανονικές συνθήκες, χωρίς τη μεσολάβηση άλλου εξωτερικού γεγονότος ξένου προς τον οργανισμό του παθόντος.- Έμφραγμα του μυοκαρδίου ναυτικού εκδηλωθέν κατά την παροχή της εργασίας του επί του πλοίου, αλλά οφειλόμενο στην προϋπάρχουσα της ναυτολογήσεως του αρτηριοσκλήρυνση των στεφανιαίων αγγείων του, δε θεωρείται ότι συνιστά εργατικό ατύχημα υπό την προεκτεθείσα έννοια.

Κυριότερες διατάξεις: Ν. 551/1915 άρθρα 1, 2 και 3. Ν. 3816/ 1958 άρθρο 66.

Πρόεδρος: ο αντιπρόεδρος, κ. Νικ. Καβαλλιέρος

Εισηγητής: ο αρεοπαγίτης, κ. Ι. Τέτοκας

Δικηγόροι: οι κ.κ. Βασ. Λύρας, Κων. Ανδρεόπουλος

Κατά την έννοια των άρθρων 1, 2 και 3 του ν. 551/1915 (κωδικοποιήθηκε με το β.δ. της 24 Ιουλ./25 Αυγ. 1920 διατηρήθηκε σε ισχύ με το άρθρο 38 του Εισ.Ν.Α.Κ. και κατά το άρθρο 66 του ν. 3816/1958 εφαρμόζεται και στα ατυχήματα των ναυτικών), ως ατύχημα από βίαιο συμβάν θεωρείται και η ασθένεια του εργαζομένου η οποία επήλθε κατά την εκτέλεση της εργασίας του ή εξ αφορμής αυτής και είχε ως συνέπεια την ανικανότητα του (μερική ή ολική) προς εργασία, εφόσον προκλήθηκε από γεγονός αιφνίδιο και απρόβλεπτο και είναι άσχετη με την ιδιοσυστασία του οργανισμού του παθόντος και με τη βαθμιαία εξασθένηση και φθορά του, λόγω της φύσεως και του είδους της εργασίας και των συνδεομένων με αυτήν δυσμενών όρων. Σε περίπτωση που η ασθένεια προϋπήρχε στον εργαζόμενο χωρίς να έχει εκδηλωθεί, η εκδήλωση ή η επιδείνωση αυτής δεν μπορεί να θεωρηθεί ως ατύχημα από βίαιο συμβάν κατά την εκτέλεση της εργασίας ή εξ αφορμής αυτής, όταν η εργασία παρέχεται, σύμφωνα με τη σύμβαση, υπό κανονικές συνθήκες, χωρίς τη μεσολάβηση άλλου εξωτερικού γεγονότος ξένου προς τον οργανισμό του παθόντος. Εξ άλλου, κατά την έννοια του άρθρου 559 παρ. 19 Κ.Πολ.Δ, όταν από το αιτιολογικό της αποφάσεως του δικαστηρίου της ουσίας δεν προκύπτουν σαφώς τα περιστατικά που είναι αναγκαία, κατά νόμον για να κριθεί αν στη συγκεκριμένη περίπτωση συντρέχουν οι προϋποθέσεις προς εφαρμογή της διατάξεως ουσιαστικού νόμου που εφαρμόστηκε ή δε συντρέχουν, οπότε αποκλείεται η εφαρμογή της, η απόφαση στερείται νομίμου βάσεως και καθίσταται αναιρετέα.

Στην προκειμένη περίπτωση, όπως προκύπτει από την προσβαλλομένη απόφαση, το Εφετείο δέχθηκε ανελέγκτως τα ακόλουθα: Ο αναιρεσίων με έγγραφη σύμβαση εργασίας ορισμένου χρόνου (8 μηνών) που υπεγράφη στον Πειραιά την 1.12.1992 μεταξύ αυτού και της δεύτερης αναιρεσίβλητης ναυτικής εταιρείας, που είχε έδρα την Μονροβία της Λιβερίας και εγκατάσταση στον Πειραιά, κατά τις διατάξεις του α.ν. 89/1967, εξεπροσωπείτο δε νόμιμα από τον τρίτο αναιρεσίβλητο και η οποία είναι αντιπρόσωπος στην Ελλάδα της πρώτης αναιρεσίβλητης, αλλοδαπής ναυτικής εταιρείας με έδρα την πόλη Χάμιλτον των νήσων Βερμούδων, πλοιοκτήτριας του με σημαία των νήσων Μπαχάμας κρουαζιερόπλοιου «R.», 5656 T.D.W., ναυτολογήθηκε σε αυτό την 13.12.1992 στο Λος Άντζελες των ΗΠΑ ως μάγειρος Α' αντί μηνιαίου μισθού 2.680 δολ. ΗΠΑ. Από 9.4.1993 προήχθη σε αρχιμάγειρα β' και ο μηνιαίος μισθός του αυξήθηκε σε 3.380 δολ. Από τότε ήταν υπεύθυνος στην κουζίνα επιβατών (κρύος μπουφές, ορεκτικά και σαλάτες, κρύα κρέατα κ.λπ.) και υπό τις εντολές του ειργάζοντο οκτώ μάγειροι διαφόρων βαθμών και ένας καθαριστής. Συνολικά στην κουζίνα επιβατών ειργάζοντο 50 μάγειροι και καθαριστές, συμπεριλαμβανομένου και του γενικού

αρχιμαγείρου σε δύο φύλακες οι περισσότεροι. Το πλήρωμα του πλοίου ήταν 400 άτομα και οι ταξιδεύοντες με αυτό επιβάτες όχι παραπάνω από 750. Ο αναιρεσειών διέμενε στην υπ' αριθμ. 40 μονόκλινη καμπίνα του πλοίου με φινιστρίνι στο κατάστρωμα Α', όπου διέμενε το 85% του πληρώματος και ειργάζετο καθημερινώς, επί κεφαλής της παραπάνω ομάδας από τις 06,00 μέχρι τις 14,00 και από τις 18,00 μέχρι τις 22,00 ώρες. Όταν το πλοίο, που εκτελούσε κρουαζιέρες στη Μεσόγειο, ναυλοχούσε στον Πειραιά, ειργάζετο επί πλέον μια ώρα τη νύκτα για να επιβλέπει στο σερβίρισμα του πλοιάρχου και των φιλοξενουμένων του. Στις 3.5.1993 ναυτολογήθηκε στο πλοίο ο Χ.Μ. και εντάχθηκε ως μάγειρος Β' στην ομάδα της οποίας προϊστάτο ο αναιρέσειων. Ο Χ.Μ., φυγόπονος και ανυπάκουος στις εντολές του αναιρεσειόντος, δημιουργούσε προβλήματα στον τελευταίο, ο οποίος για το λόγο αυτόν είχε συνεχείς προστριβές μαζί του και διαμαρτυρήθηκε σχετικά και στο γενικό αρχιμάγειρα του πλοίου και στο Ν.Κ., υπεύθυνο πληρωμάτων της δεύτερης αναιρεσίβλητης, που παρενέβησαν κατευναστικά και προσπαθούσαν να ηρεμήσουν την κατάσταση, αφού και ο αναιρεσειών ήταν τύπος εριστικός και νευρίαζε εύκολα. Με τα δεδομένα αυτά (συνεχίζει το Εφετείο) η απασχόληση του αναιρεσειόντος ως αρχιμαγείρου Β' στον κρύο μπουφέ των επιβατών του εν λόγω πλοίου, ενός από τα πολυτελέστερα και ανετότερα κρουαζιερόπλοια του είδους, δεν υπήρξε, ενόψει των ως άνω συνθηκών υπό τις οποίες παρείχετο και των καθηκόντων του ως επικεφαλής των οκτώ μαγείρων και του ενός καθαριστή, ασυνήθης, δύσκολη, αγχώδης ή ιδιαίτερα κοπιώδης, ενώ εξ άλλου δεν αποδείχθηκε υπερβολική η υπερωριακή απασχόληση του, ανεξάρτητα από το γεγονός ότι μόνη η υπερωριακή απασχόληση δε συνιστά ασυνήθεις συνθήκες εργασίας. Στις 12.7.1993 το πρωί και ενώ η ομάδα των μαγείρων και του καθαριστή υπό τις εντολές του αναιρεσειόντος εκτελούσε τις συνήθεις εργασίες της φυλακής της, ο Χ.Μ. εγκατέλειψε τη θέση του και βγήκε έξω, στη σκάλα του πλοίου για να καπνίσει. Ο αναιρεσειών τον ακολούθησε και σε έντονο ύφος του υπέδειξε να αφήσει το κάπνισμα και να αναλάβει την εργασία του. Ο Χ.Μ. αρνήθηκε, απαντώντας «να φέρεις Φιλιπινέζο, εγώ δεν ξέρω, δεν μπορώ», και ο αναιρεσειών τον ανέφερε στο γενικό αρχιμάγειρα. Ο Χ.Μ. ενοχλήθηκε γι' αυτή την ενέργεια του και όταν ο αναιρεσειών επέστρεψε επιτέθηκε εναντίον του, τον άρπαξε από τα πέτα και τον απείλησε με ξυλοδαρμό. Εκείνη τη στιγμή ο αναιρεσειών αισθάνθηκε σφίξιμο στο στήθος και πονοκέφαλο, αλλά συνέχισε να εργάζεται επειδή με την παρέμβαση του γενικού αρχιμαγείρου ο Χ.Μ. απομακρύνθηκε από τον «μπουφέ». Όμως μετά από λίγο χρόνο ο τελευταίος επανεμφανίστηκε και συνέχισε την προκλητική συμπεριφορά του, ο δε αναιρεσειών απευθύνθηκε τότε στον ύπαρχο του πλοίου, ο οποίος έκανε παρατήρηση στο Χ.Μ. και σύστησε στον αναιρεσειόντα να μεταβεί στην καμπίνα του να ξεκουραστεί, όπως και έπραξε. Την επομένη δεν εμφανίστηκε στην εργασία του, αλλά και τη μεθεπομένη (14.7.1993) η κατάσταση του δεν ήταν καλή. Ο υποπλοίαρχος Α.Κ. που τον επισκέφθηκε στην καμπίνα του, μεταφέροντας του μήνυμα του υπάρχου ότι θέλει να τον ιδεί, τον ευρήκε ξαπλωμένο στο κρεβάτι του και αυτός του είπε ότι δεν αισθάνεται καλά. Μετά από σχετική εντολή του υπάρχου ο ενάγων εξετάσθηκε από το γιατρό του πλοίου, ο οποίος μετά από καρδιογράφημα στο οποίο τον υπέβαλε, διέγινωσε «υποξύ έμφραγμα του μυοκαρδίου» και συνέστησε τη μεταφορά του ασθενούς σε νοσοκομείο. Αμέσως ο αναιρεσειών αποναυτολογήθηκε στο λιμάνι της Γένοβας - όπου ναυλοχούσε εκείνη την ημέρα το πλοίο - «λόγω ασθενείας» και με φορείο μεταφέρθηκε στο τοπικό νοσοκομείο «Ospedali Galliera», όπου «εξετάσθηκε λόγω επεισοδίου οξύ πονοκεφάλου και πόνου στο στήθος που φαίνεται ότι προκλήθηκαν από σοβαρό συγκινησιακό στρες». Μετά 48ωρη παρακολούθηση του κατά τη διάρκεια της οποίας τα συμπτώματα υποχώρησαν, ο αναιρεσειών έλαβε εξιτήριο «με τη συμβουλή να υποβληθεί σε πλήρη καρδιολογικό έλεγχο με ηλεκτροκαρδιογράφημα κοπώσεως μετά από περίοδο στενής παρακολούθησης». Αμέσως δε μετά την έξοδο του επέστρεψε στην Ελλάδα και κατά σύσταση του θεράποντος γιατρού του Β.Γ. εισήχθη στις 18.7.1993 στο «Ιατρικό Κέντρο Αθηνών» από όπου εξήλθε μετά διήμερον (20.7.1993) με διάγνωση «υποξύ έμφραγμα οπισθίου τοιχώματος μυοκαρδίου» και παρατηρήσεις «αυστηρή ιατρική παρακολούθηση» και ότι «χρήζει διμήνου αποχής από την εργασία του». Μετά ταύτα ο αναιρεσειών εργάσθηκε ως μάγειρος Α' στο υπό λιβεριανή σημαία πλοίο «S/S S.S.», από 29.6 μέχρι 15.8.1994, οπότε απολύθηκε μετά από αίτηση του, δεν υποβλήθηκε δε σε δοκιμασία κόπωσης και σε στεφανιογραφία. Την 16.9.1994 εξετάσθηκε από κατονομαζόμενους πραγματογνώμονα και τεχνικό σύμβουλο,

παραπονούμενος για μετεμφραγματική στηθάγχη, η οποία δεν εξακριβώθηκε. Ο πραγματογνώμονας γιατρός συμπερασματικά αναφέρει ότι το έμφραγμα του μυοκαρδίου που υπέστη «είναι δυνατόν να οφείλεται σε εντατική και εξαντλητική εργασία και σοβαρό συγκινησιακό στρες - εφ' όσον αποδειχθούν - και ότι συνεπεία τούτου ο ενάγων έχει καταστεί μερικώς και διαρκώς ανίκανος για την άσκηση του ναυτικού επαγγέλματος ή άλλως ισοδυνάμου σε ποσοστό 80%». Αντιθέτως ο τεχνικός σύμβουλος των αναιρεσιβλήτων, αναφέροντας ότι στην περίπτωση του αναιρεσειόντος υπήρχαν προδιαθεσικοί παράγοντες που ευνοούν τη δημιουργία εμφράγματος (κάπνισμα, παχυσαρκία, ηλικία, καθιστική ζωή εν πολλοίς εντός του πλοίου), συμπεραίνει ότι το έμφραγμα του μυοκαρδίου «οφείλεται στην από καιρού αρτηριοσκληρυνση των στεφανιαίων αγγείων του χωρίς την οποία το stress του επεισοδίου θα ήταν αδύναμο να προκαλέσει έμφραγμα και ότι ο βαθμός και η διάρκεια της αναπηρίας του ενάγοντα για την άσκηση του ναυτικού επαγγέλματος και κάθε άλλου ισοδύναμου», θα εξαχθεί κατά κύριο λόγο από την κατάσταση των υπολοίπων στεφανιαίων αγγείων του και όχι από το ήδη επουλωθέν κατώτερο έμφραγμα, το οποίο δεν επηρέασε τη λειτουργία της καρδιάς «ως και το υπερηχογράφημα δείχνει». Με τα δεδομένα αυτά έκρινε το Εφετείο ότι το έμφραγμα του μυοκαρδίου που υπέστη ο αναιρεσειών δεν είναι χαρακτηριστέο ως εργατικό ατύχημα, αφού δεν υπήρξε απότοκο της καταπόνησής του από την πιο πάνω εργασία του ως αρχιμαγείρου β' στο προαναφερόμενο κρουαζιερόπλοιο, διότι από την απασχόληση του αυτή ούτε κόπωση ή καταπόνηση των σωματικών του δυνάμεων, πέρα από τη συνηθισμένη υπέστη, ούτε η κόπωση αυτή αποτελεί γενεσιουργό αιτία της αγγειακής παθήσεως του. Αλλά και το επεισόδιο της 12.7.1993 με το Χ.Μ. είναι από τα συνήθη περιστατικά που συχνά συμβαίνουν σε πλοίο με τόσο μεγάλο αριθμό πληρώματος και ποικιλία ειδικοτήτων και δεν κρίνεται πρόσφορο να δημιουργήσει έμφραγμα στον αναιρεσειόντα, το οποίο οφείλετο σε οργανική προδιάθεση τούτου. Με τις παραδοχές αυτές απέρριψε την αγωγή ως αβάσιμη. Με την κρίση του αυτή το Εφετείο δεν παρεβίασε ευθέως ή εκ πλαγίου τις προαναφερόμενες ουσιαστικές διατάξεις και είναι απορριπτέοι οι λόγοι αναιρέσεως εκ του άρθρου 559 παρ. 1 και 19 Κ.Πολ.Δ. που αναφέρονται στις συνθήκες εργασίας του αναιρεσειόντος και την εντεύθεν καταπόνηση του οργανισμού του. Παρεβίασε όμως εκ πλαγίου τις αυτές διατάξεις, διαλαβόν ασαφείς και ανεπαρκείς αιτιολογίες ως προς το κρίσιμο ζήτημα της προκλήσεως ή μη του εμφράγματος μυοκαρδίου συνεπεία του έντονου συγκινησιακού stress που αυτός υπέστη από το προκληθέν σε βάρος του επεισόδιο από τον υφιστάμενο του Χ.Μ. κατά την εκτέλεση της εργασίας του και εξ αφορμής αυτής. Και τούτο διότι ενώ αρχικώς έγινε δεκτόν ότι το έμφραγμα, που είχε ως συνέπεια την αποναυτολόγησή του, εκδηλώθηκε αμέσως μετά την επίθεση που δέχθηκε από τον ως άνω υφιστάμενον, τον οποίο παρατήρησε για παραμέληση της εργασίας του, εν συνεχεία το Εφετείο κατέληξε ότι το γεγονός τούτο δεν είναι χαρακτηριστέο ως εργατικό ατύχημα, διότι δεν ήταν πρόσφορο να προκαλέσει έμφραγμα, το οποίο οφείλετο σε οργανική προδιάθεση του παθόντος. Επομένως, πρέπει να αναιρεθεί η προσβαλλομένη απόφαση, κατά παραδοχήν του σχετικού λόγου εκ του άρθρου 559 παρ. 19 Κ.Πολ.Δ., να παραπεμφθεί η υπόθεση προς περαιτέρω εκδίκαση στο ίδιο δικαστήριο, συντιθέμενο από άλλους δικαστές και να καταδικασθούν οι αναιρεσιβλήτοι στη δικαστική δαπάνη. [Αναιρεί την 1404/1995 απόφαση του Εφετείου Πειραιώς, κατά τα διαλαμβανόμενα στο σκεπτικό και παραπέμπει την υπόθεση προς περαιτέρω εκδίκαση στο ίδιο ως άνω Εφετείο (Πειραιώς), συντιθέμενο από άλλους δικαστές].